

RESUMS I ABSTRACTS

Josep Camps i Arbós / Francesc Foguet i Boreu: La literatura al Pla d'Urgell: estat de la qüestió i perspectives de futur

Resum

La ponència tracta dels escriptors vinculats a la comarca del Pla d'Urgell, de les obres que han escrit i dels paisatges literaris que han creat. L'exposició es divideix en tres parts: la primera esbossa una panoràmica dels escriptors pladurgellencs contemporanis, des de la Renaixença fins al segle XXI; la segona és una proposta de cànon d'autors pladurgellencs vinculats al terreny de la ficció: Jaume Vila, Maria Mercè Marçal, Josep Borrell, Francesc Pascual i Joan Francesc Dalmau; i la tercera planteja una sèrie de qüestions relacionades amb la creació dels paisatges literaris dels autors esmentats al llarg de la ponència.

Paraules clau: Literatura, Pla d'Urgell, paisatge, cànon, escriptors.

Abstract

This paper deals with writers related to the Pla d'Urgell region, with their written works and with the literary landscapes they have created. The discourse is divided into three parts: the first sketches a panoramic view of contemporary writers from the Pla d'Urgell, from the Catalan Renaixença to the 21st century; the second suggests a canon of Pla d'Urgell fiction writers: Jaume Vila, Maria Mercè Marçal, Josep Borrell, Francesc Pascual and Joan Francesc Dalmau; while the third raises some issues related to the creation of literary landscapes by the above mentioned writers.

Keywords: literature, Pla d'Urgell, landscape, canon, writers.

Sebastià Garralon Viles: La Primera Guerra Carlina al Pla d'Urgell

Resum

A la primera de les Guerres Carlines, la comarca del Pla d'Urgell va patir serioses i devastadores conseqüències. Les viles van ser assetjades per gent de tota mena i els pagesos n'eren les víctimes principals: isabelins, carlistes, facciosos, lladres de camí ral i bandolers. Així doncs, ens troben en un territori castigat per la forta crisi econòmica que ens relata algun dels dietaris dels nostres avantpassats, escrits al primer terç del segle XIX. Una pagesia pobre i, a la vegada incorporada al carlisme armat, era la que es va incorporar aquestes petites quadrilles de facciosos, que no varen parar quietes en cap moment d'aquesta guerra que podríem anomenar-la civil.

Paraules clau: Guerra Carlina, Pla d'Urgell, història, dietaris, pagesia.

Abstract

In the first of the Carlist Wars, the Pla d'Urgell region suffered serious and devastating consequences. Villages were besieged by all sorts of people —Isabella II of Spain supporters, Carlists, troublemakers, road thieves and bandits— and the victims were mainly peasants. This land was punished by the severe economic crisis reported in some of our ancestors's diaries, written in the first third of the 19th century. Poor peasants, enlisted in the armed Carlist

forces, were at the same time members of these small troublemaker gangs, which did not rest at all during a war that could be considered civil.

Keywords: Carlist war, Pla d'Urgell, history, diaries, peasantry

Raimon Graells i Fabregat: *La recerca arqueològica al Pla d'Urgell: estat de la qüestió*

Resum

La recerca arqueològica al Pla d'Urgell compta amb gairebé 100 anys d'intervencions arqueològiques i estudis que ofereixen una àmplia bibliografia polaritzada en dos termes municipals particulars (Torregrossa i Sidamon) i en un període històric més concret, la protohistòria. Si bé és cert que han estat alguns altres termes els que han ofert dades arqueològiques (cas del Poal), han estat i són els primers els que presenten una major seqüència de recerca. Aquest panorama dona bona mostra de la parcialitat de la investigació arqueològica a les nostres terres i permet reflexionar sobre el (des)coneixement del nostre passat més remot.

En aquest treball es presenta de manera succinta la història d'aquesta recerca, la intermitència dels treballs i el valor històric i patrimonial d'aquests.

Paraules clau: arqueologia, estudis, investigació, Pla d'Urgell, recerca.

Abstract

Archaeological research in the Pla d'Urgell region has lasted for more than a century. Excavations and studies have drawn an extensive bibliography, polarised in two villages (Torregrossa and Sidamon) and in an even more specific historic period, protohistory. Even though other villages (such as El Poal) have provided some archaeological data, the above mentioned are the ones that show a larger research stream. This overview evidences how limited archaeological research in the Pla d'Urgell region is, and gives us the opportunity to think about the (lack of) knowledge about our most distant past.

This paper presents a brief history of this research, its intermittence and its historic and heritage value.

Keywords: archaeology, studies, research, Pla d'Urgell

Albert Martínez i Elcacho: *Les cartes de poblament del Palau d'Anglesola, Mollerussa, Castellnou de Seana i Golmés. Un estudi comparatiu*

Resum

En el darrer terç del segle XI, la conquesta comtal cristiana arribava al bell mig de l'actual comarca del Pla d'Urgell. Concretament, l'any 1079, el comte de Barcelona va confirmar a Berenguer Gombau, fundador del llinatge dels Anglesola, la donació del castell i terme d'Anglesola. Un territori que s'estenia fins a Sidamon i, per tant, estava situat en plena frontera entre els musulmans de Lleida i els comtes d'Urgell i de Barcelona–Osona. La vulnerabilitat de la zona i la inestabilitat de l'ocupació van quedar paleses després de la batalla de Mollerussa l'any 1102, en què va morir el comte Ermengol V d'Urgell. Finalment, però, un esdeveniment clau va canviar aquesta realitat: la capitulació de la Lleida andalusina l'any 1149, amb la qual cosa, es van allunyar els perills de la frontera i es van obrir noves vies per a la ocupació efectiva i la repoblació del territori conquerit. És especialment en aquest moment, en què entren en escena les cartes de poblament de la zona estudiada. Entre d'altres, la del Palau d'Anglesola, la de Mollerussa, la de Castellnou de Seana i la de Golmés.

Paraules clau: Poblament, Pla d'Urgell, Anglesola, Sidamon, Lleida.

Abstract

In the last third of the 11th century, the Christian counts' conquests reached the middle of the current Pla d'Urgell region. To be precise, in 1079 the Count of Barcelona confirmed the donation of Anglesola's territory and castle to Berenguer Gombau, founder of the Anglesola lineage. Its border was in Sidamon, and therefore it was situated directly on the boundary between the lands dominated by the muslims of Lleida, the Urgell counts and the

Barcelona-Osona counts. The area's vulnerability and the instability of the occupation were evident after the battle of Mollerussa in 1102, where count Ermengol V d'Urgell died. Finally, a key event changed that situation: the capitulation of muslim Lleida in 1149. This drove away dangers from the border and opened new paths for the effective occupation and repopulation of conquered land. It is especially at this time when settlement deeds of the studied area —amongst others, the ones from El Palau d'Anglesola, Mollerussa, Castellnou de Seana and Golmés— take prominence.

Keywords: population, Pla d'Urgell, Anglesola, Sidamon, Lleida.

Esteve Mestre i Roigé: La guerra de Successió al Pla d'Urgell (1705-1714)

Resum

La guerra de Successió per a molts estudiosos és tot un seguit de moviments de tropes, un seguit de batalles (Almansa, Lleida, setge de Barcelona, Cardona) o un seguit de personatges. El Pla d'Urgell, al llarg d'aquests anys, en trobar-se prop de les ciutats ocupades de Lleida i Balaguer, fou l'escenari de cruentes topades entre l'exèrcit de Felip V i els miquelets i voluntaris. Aquests darrers van dominar les contrades del Pla i no van deixar les armes fins que Barcelona es rendí, cosa que va comportar que la població civil d'aquests pobles patís d'una manera extraordinària.

Paraules clau: Guerra de Successió, Pla d'Urgell, Felip V, miquelets, població.

Abstract

Many researchers consider the war of the Spanish succession as a series of troops movements, as a series of battles (Almansa, Lleida, Barcelona's siege, Cardona) or as a series of characters. Throughout the war years, as it was located near the occupied cities of Lleida and Balaguer, the Pla d'Urgell region was the scene of bloody clashes between the troops of Philip V of Spain, the Miquelets and the troops made up with volunteers. These last ones dominated the Pla d'Urgell area and didn't abandon armed struggle until Barcelona's surrender, situation which led the civilian population to an extraordinary suffering.

Keywords: Spanish succession war, Pla d'Urgell, Philip V of Spain, Miquelets, population.

Josep M. Cabau : Els arxius al Pla d'Urgell

Resum

L'any 1985 es va aprovar la primera llei d'arxius. Podríem dir que va ser la primera pedra per intentar regular l'arxivística a Catalunya. En aquest període, des l'any 1985 fins avui, el país ha canviat; els arxius i els professionals també. En canvi, al Pla d'Urgell, no hi ha arxius ni arxiviers. El 2010 l'Arxiu Comarcal del Pla d'Urgell serà una realitat. Però no se sap quins documents hi haurà. Més de vint anys d'abandonament fa preguntar-nos sobre l'estat de la qüestió dels arxius de la comarca.

Paraules clau: Arxius, Pla d'Urgell, documents.

Abstract

In 1985, the first archives law was enacted. It can be considered as the first attempt to arrange archival activity in Catalonia. During the period from 1985 to nowadays, the country has changed; and archives and professionals too. On the other hand, in the Pla d'Urgell region there are neither archives nor archivists. In 2010, the Regional Archive of the Pla d'Urgell will be reality, but nobody knows which documents it will keep. After more than 20 years of neglect, we ask ourselves about the state of the region's archives.

Keywords: archives, Pla d'Urgell, documents.

Jordi Domingo i Coll: *L'espai públic en ciutats petites i mitjanes*

Resum

La urbanització és un dels elements de transformació de la societat catalana. I un dels elements on es fa notar amb més força és en l'espai públic. La pèrdua i la transformació dels elements tradicionals de l'espai públics en petites ciutats i municipis per incorporar elements forans, més propis de ciutats grans, suposa una transformació que va més enllà dels elements propis de l'urbanisme per incidir directament en el tarannà i la quotidianitat d'una societat en ple procés d'abandonament de les activitats econòmiques primàries. La participació ciutadana segueix essent una necessitat a l'hora de dissenyar i utilitzar l'espai públic com a base de la cohesió social.

Paraules clau: Urbanisme, espai, ciutats, economia, públic.

Abstract

Urbanisation is one of the Catalan society's transformation elements, and one of the more outstanding elements in public space. Loss and transformation of traditional public space in small cities and towns in order to incorporate foreign elements —more common among big cities— involves a more complex transformation, which goes beyond urbanisation elements so as to influence directly the nature and everyday life in a society that is abandoning its primary economic activities. Civic participation is still necessary when designing and using public space, as a base for social cohesion.

Keywords: urbanism, space, cities, economy, public.

Josep Gallart i Fernàndez / Antoni Llusa i Guasch: *El jaciment arqueològic de Pena IV (Torregrossa)*

Resum

Aquest article presenta els resultats de l'estudi d'un grup de materials arqueològics conservats al Museu Arqueològic d'Artesa de Lleida (Segrià). Aquestes peces provenen de prospeccions de superfície realitzades al jaciment de La Pena IV durant els anys 70 i 80 del segle xx de la mà de membres del Grup de Recerques Arqueològiques de La Femosa. Aquest jaciment es localitza en una àrea molt rica pel que fa al material arqueològic, a la vall de La Femosa, un afluent del Segre.

Els materials recuperats, per bé que no són nombrosos, són un bon indicador de la relació cronològic-cultural del jaciment i constitueixen una nova contribució al coneixement de petits establiments de l'edat del bronze. L'estudi ha deduït que el jaciment es pot atribuir al grup ii del Segre-Cinca (1250-950 a.t.p. cal.). El que destaca entre aquests materials són les valves de motlles de fosa per a peces de bronze, les quals argumenten l'existència de producció metal·lúrgica artesanal en aquest assentament.

Paraules clau: Serra de La Pena, vall de La Femosa, ceràmica amb decoració d'acanalats, tassa amb ansa d'apèndix de botó, motlles de fosa, metal·lúrgia del bronze, Grup del Segre-Cinca.

Abstract

This article presents the results from a study of a group of archaeological materials that are preserved in the Artesa de Lleida Archaeological Museum (Segrià). These pieces are from archaeological surface examinations in the Pena IV site, which were carried out in the 70s and 80s of the 20th century by members of Grup de Recerques Arqueològiques de la Femosa. This site is located in the valley of the Femosa River, a tributary of the Segre, which is a very rich archaeological area.

The archaeological materials which were recovered, although not numerous, are a good indicator of the chronocultural relationship of the site and they constitute a new contribution to the knowledge of small village communities from the Bronze Age. The study has deduced that the site can be assigned to the Segre-Cinca II Group (1250-950 cal bp). What standouts among these materials are the smelting mould valves for bronze pieces, which illustrate the existence of artisanal metal production in this settlement.

Keywords: Serra de La Pena, La Femosa river valley, fluting ware, lug-handled basin, smelting moulds, bronze metal production, Segre-Cinca group.

Antoni Mayoral i Arqué: *Els paleocanals de la Plana d'Urgell: un patrimoni a conservar*

Resum

Quan ens endinsem a la Plana d'Urgell, de tant en tant ens sorprèn la presència de petits promontoris rocosos enmig de la uniformitat paisatgística constituïda pels conreus de regadiu. Aquestes clapes de roques acullen interessants valors geològics, botànics, zoològics i històrics que enriqueixen el nostre patrimoni natural i cultural i que, per tant, cal conservar. El principal objectiu d'aquest document és donar-los a conèixer.

Paraules clau: Pla d'Urgell, paleocanals, geologia, botànica, zoologia.

Abstract

While travelling around the Urgell plain we often find small rocky promontories in contrast with the uniform landscape of irrigated crops. These rocky clearings shelter a very interesting set of geological, botanical, zoological and historical value, which enrich our natural and cultural heritage and deserve to be preserved. The main focus of this paper is to become familiar with them.

Keywords: Pla d'Urgell, paleocanals, geology, botany, zoology.

Jordi Soldevila i Roig: *El republicanisme al Pla d'Urgell (1875-1923)*

Resum

El republicanisme sorgeix amb el nou estat liberal nascut després de la mort de Ferran VII. El Pla d'Urgell és un territori on arrela amb força durant els anys de la Restauració. Aquesta comarca és un paradigma republicà per l'extensió i l'arrelament d'aquest moviment polític. El republicanisme basteix una alternativa social al Pla d'Urgell durant aquests anys. La seva consolidació arribarà amb l'adveniment de la Segona República.

Paraules clau: Pla d'Urgell, republicanisme, Restauració, Ferran VII, Segona República.

Abstract

Republicanism arose with the establishment of the new liberal state in Spain, after Ferdinand VII of Spain's death, and strongly put down roots in the Pla d'Urgell region during the restoration of the monarchy. This territory is a republican paradigm, due to this political movement extension and deep roots among population. Republicanism becomes a social alternative in the Pla d'Urgell region during this period, which consolidated and gained important popular support with the arrival of the II Spanish Republic.

Keywords: Pla d'Urgell, republicanism, restoration of the monarchy, Ferdinand VII of Spain, II Spanish Republic

Esther Solé i Martí: *Ramon Monfà, cineasta*

Resum

Aproximació parcial a la figura del cineasta Ramon Monfà, resident a Mollerussa i director d'una sèrie molt interessant de curtmetratges durant els anys seixanta del segle XX. La nostra participació se centrarà en estudiar els curtmetratges d'aquest director, realitzats durant la primera fase professional de la seva carrera, la qual es veié seriosament perjudicada arran del controvertit projecte de rodatge, distribució i estrena del que de moment ha estat el seu primer i únic llargmetratge (Cara Quemada).

Paraules clau: Cinema, Mollerussa, curtmetratge, llargmetratge.

Abstract

This is a partial approach to Ramon Monfà, citizen of Mollerussa and director of a very interesting series of short films shot during the 1960s. This paper focuses in the analysis of these short films, produced during the first professional stage of his career, which became seriously damaged by the controversial project of Cara Quemada, which remains as Monfà's first and only feature film.

Keywords: cinema, Mollerussa, short film, feature film.

Diego Teruel Roca: *La immigració al Pla d'Urgell***Resum**

En els darrers anys la immigració ha estat una nova realitat per a molts pobles i viles de la nostra comarca. La finalitat d'aquest treball es reflexionar sobre l'impacte de la immigració a nivell social, econòmic i cultural en aquest àmbit territorial i estudiar quines han estat les polítiques i actuacions que s'han dut a terme tant per part de les diferents administracions que tenen competències amb la matèria.

Paraules clau: Pla d'Urgell, immigració, territori, administració.

Abstract

In recent years, immigration has become a new reality to many towns and villages of our region. This paper aims to analyse the actions made by the different administrations with jurisdiction over immigration and its impact at a social, economic and cultural level in this territory

Keywords: Pla d'Urgell, immigration, territory, administration.

Joan Yeguas: *Sobre l'etimologia de Linyola i Utxafava al Pla de Mascançà***Resum**

A partir de la documentació històrica, d'ençà el segle XI, pretenem analitzar la toponímia de les viles de Linyola i Utxafava (actual municipi de Vila-sana), així com l'àrea anomenada Mascançà. Repassarem les diferents variants amb què aquests topònims s'han escrit, buscarem paral·lelismes en altres viles (castellanes, franceses i, fins i tot, italianes), i farem un repàs a les diferents interpretacions que se n'han fet (algunes de les quals han tergiversat el significat original).

Paraules clau: Linyola, Utxafava, Mascançà, etimologia.

Abstract

This paper intends to analyse the toponymy of the towns called Linyola and Utxafava (current Vila-sana) and also the toponymy of the area known as Mascançà, from historical documents that date from the 11th century. The versions of these written place names will be reviewed, similarities with other place names (Spanish, French and even Italian) will be sought, and different interpretations that have been made (some which have distorted the original meaning) will be also examined.

keywords: Linyola, Utxafava, Mascançà, etymology